

УДК 378.147:37.011.3-051]:004

DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2025-109-11>

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНІКИ ЯК ВАЖЛИВИЙ РЕСУРС ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ДІАГНОСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Чувасов Михайло Олегович,
доктор філософії, докторант

*Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка*

*mochuvasov@gmail.com
orcid.org/0000-0002-2024-9095*

У статті розглянуто можливості інтерактивної техніки як важливого ресурсу підвищення якості підготовки майбутніх педагогів до діагностичної діяльності в умовах університетської освіти; схарактеризовані фактори продуктивності діагностичної діяльності, її структурні компоненти; розкрито, особливості інтерактивних технік, їх різноманітність, специфіку, функції, аналіз рівня готовності студентів до їх використання в освітньому процесі, впливу на характер підготовки до діагностичної діяльності як важливого чинника формування творчої особистості в умовах навчального закладу.

Мета статті – виявити можливості інтерактивної техніки в підготовці майбутніх педагогів до діагностичної діяльності як важливого ресурсу успішності формування їхньої творчої особистості в умовах університетської освіти.

За допомогою сукупності **методів** (вивчення наукової літератури, аналіз ідей теоретичних положень, спостереження, бесіди, тестування, моделювання педагогічних ситуацій, математична обробка отриманих результатів, педагогічний експеримент) обґрунтовано різні види інтерактивних технік: групи організаційно спрямованих і змістовно-сміслових, особливості їх впливу на формування кожного компонента діагностичної діяльності.

Результати формувального експерименту підтвердили можливості використання інтерактивних технік у професійній підготовці майбутніх педагогів до діагностичної діяльності в спеціально створених педагогічних умовах, оновлення її змісту, методики й технології, використання діагностичного інструментарію, що позитивно впливає на професійне становлення майбутніх педагогів у системі університетської освіти.

Проведене дослідження дало змогу зробити **висновки**, що ефективність професійної підготовки майбутніх педагогів до діагностичної діяльності суттєво підвищується шляхом використання інтерактивної техніки, розроблення її функцій і методичних засад реалізації в практиці закладу вищої освіти в спеціально створених педагогічних умовах.

Ключові слова: *діагностична діяльність, структурні компоненти діагностичної діяльності, інтерактивні техніки, професійна підготовка, технологія, діагностичний інструментарій.*

INTERACTIVE TECHNIQUES AS AN IMPORTANT RESOURCE FOR TRAINING FUTURE TEACHERS FOR DIAGNOSTIC ACTIVITIES

Chuvasov Mykhailo Olegovich,
Doctor of Philosophy, Doctoral Candidate

Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University

*mochuvasov@gmail.com
orcid.org/0000-0002-2024-9095*

The article considers the possibilities of interactive technology as an important resource for improving the quality of training future teachers for diagnostic activities in the conditions of university education; characterizes the factors of productivity of diagnostic activities, its structural components; reveals the features of interactive techniques, their diversity, specificity, functions, analysis of the level of readiness of students for their use in the educational process, the impact on the nature of training for diagnostic activities as an important factor in the formation of a creative personality in the conditions of an educational institution. The **purpose** of the article is to identify the possibilities of interactive technology in the preparation of future teachers for diagnostic activities as an important resource for the success of the formation of their creative personality in the conditions of university education. With the help of a set of **methods** (study of scientific literature, analysis of ideas of theoretical provisions, observation, conversation, testing, modeling of pedagogical situations, mathematical processing of the results obtained, pedagogical experiment), various types of interactive techniques are substantiated: groups of organizationally directed and content-semantic, features of their

impact on the formation of each component of diagnostic activities. The **results** of the formative experiment confirmed the possibilities of using interactive techniques in the professional training of future teachers for diagnostic activities in specially created pedagogical conditions, updating its content, methodology and technology, using diagnostic tools, which positively affects the professional development of future teachers in the university education system. The conducted research allowed us to draw **conclusions** that the effectiveness of the professional training of future teachers for diagnostic activities is significantly increased by using interactive techniques, developing its functions and methodological principles for implementation in the practice of a higher education institution in specially created pedagogical conditions.

Key words: *diagnostic activity, structural components of diagnostic activity, interactive techniques, professional training, technology, diagnostic tools.*

Постановка проблеми. Проблема підготовки сучасних педагогічних кадрів тісно пов'язана не тільки з процесом навчання (опануванням системою професійних знань і вмінь, формуванням професійних якостей особистості набуття досвіду практичних дій), а й із процесом діагностування його результативності (контроль за якістю засвоєння знань, опанування педагогічним досвідом, моніторинг професійно-творчого становлення майбутніх педагогів та оцінювання їхніх навчальних досягнень).

Зміни, що відбуваються в професійному становленні майбутніх фахівців, зумовлюють посилення діагностичної діяльності як важливого чинника продуктивності професійної підготовки в системі університетської освіти. При цьому важливо не лише засвоєння програмного матеріалу з навчальних дисциплін, що закладені в основу навчальних планів і програм, а й неодмінні від них діагностичні дії, що дають змогу своєчасно вносити корективи в освітній процес з метою ефективної підготовки студентів до творчої професійної праці.

Актуальною проблемою є пошук необхідних ресурсів для забезпечення якості вищої освіти, серед яких надважливу роль виконують інтерактивні техніки, використання можливостей яких вимагає вдосконалення професійної підготовки засобами організаційних, змістовно-сміслових, методичних прийомів, що впливають на продуктивність діагностичної діяльності, як важливого фактору формування творчого образу сучасного педагога.

Аналіз актуальних досліджень. Останнім часом увага вчених усе більше акцентується на діагностичному аспекті професійної підготовки студентів. Іде мова про нові перспективи діагностики й самодіагностики в професійному становленні майбутніх педагогів в умовах закладу вищої освіти. Увага дослідників акцентується на різних аспектах педагогічної діагностики. На сучасному етапі розвитку педагогічної науки досліджуються особливості різних аспектів діагностичної діяльності (В. Бербец, С. Мартиненко, І. Новик, Г. Цехмістрова й ін.), визначається ефективність освітнього процесу як засіб оптимізації самостійної роботи, можливості набуття діагностичних умінь, критеріїв і виявлення показників їх сформованості

в процесі професійної підготовки, виконання діагностичних завдань у процесі педагогічної практики (О. Кривонос, Л. Левченко, О. Матеєва, О. Савченко, А. Цьось та ін.). При цьому активізується роль діагностичної діяльності, тому предметом досліджень І. Житко, Г. Гаца, Л. Кравченко, О. Мельник та ін. були різні її види та діагностичний супровід професійного становлення майбутніх педагогів.

У межах зазначеної проблеми зростає важливість формування готовності майбутніх педагогів до діагностичної діяльності. У зв'язку з цим професійна підготовка в університеті потребує певних змін, оскільки очевидним є те, що незалежно від вибору спеціальності, напряму факультету студентам необхідні знання теоретичних основ педагогічної діяльності, досвід вимірювання продуктивності її впливу на професійне становлення кожної особистості. Із цього логічним є визначення одним із провідних завдань професійної підготовки майбутніх педагогів забезпечення позитивної динаміки рівня готовності студентів до діагностичної діяльності.

В аспекті підвищення якості підготовки педагогічних кадрів до діагностичної діяльності відповідно до сучасних вимог педагогічної практики особливо актуальна й має потребу в подальшому науковому обґрунтуванні ця проблема. Визначальним чинником є виявлення внутрішніх резервів діагностування в підвищенні рівнів педагогічного професіоналізму й рівня готовності до об'єктивного оцінювання її результативності.

Мета статті – виявити можливості інтерактивної техніки в підготовці майбутніх педагогів до діагностичної діяльності як важливого ресурсу успішності формування їхньої творчої особистості в умовах університетської освіти.

Виклад основного матеріалу. Підготовка з метою формування готовності майбутніх педагогів до діагностичної діяльності визначається через аналіз передумов навчання основ діагностики та самодіагностики. Серед цих передумов визначають вимоги до професійної підготовки, що враховують таке: а) сферу діагностичної діяльності; б) діагностичні ситуації; в) характер діагностичної взаємодії та спілкування; г) діагностичний інструментарій і психолого-педагогічний супровід. Діагностичний

процес у структурі педагогічної діяльності актуалізує необхідність взаємодії викладача і студентів, що дає можливість виокремити функції, які належить виконувати кожному елементу системи освітнього процесу, глибше уявити значущість взаємодії та спілкування їх у діагностичній діяльності.

Єдність дій у цьому процесі досягається їхньою взаємодією та характером їхнього спілкування. Діагностична діяльність у структурі об'єднує компоненти, які містять вимоги до її учасників (див. рис. 1)

Кожний компонент виконує специфічну діагностичну функцію, яка є важливим фактором продуктивності підготовки майбутніх педагогів до діагностування. *Мотиваційно-установчий компонент* впливає на успішність діагностичних дій, якщо мотивація й установка співзалежних сторін буде позитивною. Характер мотивів та установки студентів зумовлюється позицією викладача, яка має різні види: позиція педагогічного авторитету; позиція незаперечного авторитету; позиція ізольованості й позиція помилкового авторитету. *Організаційно-конструктивний компонент* активізує позицію учасників діагностичної діяльності, яка визначається лише позицією педагогічного авторитету. Її дійсність залежить від підготовленості викладача до діагностичної діяльності, глибини знань і практичного досвіду діагностування. Позиція студента визначається характером його ставлення до діагностики, установки на активну участь у діагностичному процесі, розумінням своєчасної діагностики в професійно-творчому становленні його особистості. У процесі діагностування студент є суб'єктом, який прогнозує та оцінює ефективність власних дій для професійно-творчого становлення. При цьому зростає роль *комунікативно-аналітичного компонента*, спрямованого на здобуття інформації, яка б наочно демонструвала необхідність відповідальності за власні дії, їх наслідки, використання системи завдань (ділових, рольових, проблемно-ситуаційних), що допомагають студентам проєктувати власний досвід діагностування; вироблення й закріплення вмінь і навичок діагностичних дій. Підготовка до неї має передбачати пізнавальні й проблемні завдання з елементами діагностичних процедур, тренінгових вправ

з формування навичок у діагностичних ситуаціях. Рефлексивно-оцінний компонент слугує чинником об'єктивного вимірювання результатів діагностичного процесу.

Важливу функцію в підготовці студентів до діагностичної діяльності виконують інтерактивні техніки (від англ. «interaction» – взаємодія). Техніки забезпечують активну взаємодію викладача і студентів в умовах різних форм педагогічної діяльності (семінарах, практичних заняттях, тренінгах, спрямованих на підготовку майбутніх педагогів до діагностування й самодіагностування).

Ми розглядаємо інтерактивні техніки як сукупність організаційних, змістовно-сміслових і методичних прийомів і засобів збирання, оброблення, аналізу даних з метою виміру продуктивності впливу професійної підготовки на формування готовності майбутніх педагогів до діагностичної діяльності. Інтерактивні техніки, які використовуються для підготовки студентів до діагностичної діяльності, виконують різні функції: а) організаційно-спрямовувальні; б) змістовно-сміслові.

Організаційно-спрямовувальні техніки виконують завдання: організації діагностування, включення студентів у діагностичну діяльність, забезпечення плавного переходу від одного до другого завдання, створення комфортного середовища для учасників діагностичного процесу, стимулювання їхньої активності й задоволеності від практичних дій. *Змістовно-сміслові* інтерактивні техніки сприяють продуктивному вирішенню цілей і діагностичних завдань (аналіз явища, що діагностується, процесу, суб'єкта, обґрунтування позитивних чи негативних змін, особливостей, які можуть впливати на конкретні дії, поведінку, досягнення студентів).

М. Малигіна відмічає практичну значущість інтерактивних технік у педагогічному процесі. Вона конкретизує зміст та особливості їх використання, відмічаючи різні види технік. Так, до організаційно-спрямовуючих технік вона зараховує організаційно-підготовчі: вивчення очікувань учасників занять щодо семінарів, тренінгів; спільне розроблення правил групової роботи; криголами; створення малих груп (або пар) (Малигіна, 2002: 77). Група змістовно-сміслових інтерактивних технік, на її думку,

Рис. 1. Структурні компоненти діагностичної діяльності

об'єднує таке: заповнення робочих листків; «мозкові штурми»; дискусії з «відкритим кінцем»; рольові ігри; аналіз професійних ситуацій (Малигіна, 2002: 80). Використання цих технік у підготовці майбутніх педагогів до діагностичної діяльності не тільки збагачує досвід діагностичних дій, а й позитивно впливає на їхнє професійне становлення й динаміку рівнів готовності до діагностичної діяльності (від низького, середнього до високого).

Під час використання цих технік викладачу важливо наголошувати на характері змін, які пов'язані, з одного боку, з новим осмисленням, удосконаленням того, що набуто вже студентом сьогодні, а з іншого – зі змінами щодо відкриття нових граней «Я», опанування нових знань, умінь, навичок, професійних якостей. При цьому необхідно наголошувати студентам на аналізі явищ і змін і їх впливі на подальший професійний розвиток. Важливо, щоб у професійній підготовці цілі викладача й потреби студентів корелювали як між собою, так і із загальними цілями освіти. Ця кореляція стимулює підвищення рівня продуктивності професійної підготовки студентів, здатності студентів до саморозвитку й самоорганізації, що є запорукою досягнення ними позитивних результатів у професійно-творчому становленні. V. Austin (2018), M. Clement (2018), D. Ripley (2018) наголошують на практико-орієнтованій підготовці, необхідності застосування різноманітних технологій, набутті досвіду рефлексивної поведінки. Реалізація цих завдань неможлива без систематичної діагностичної діяльності на основі процедурно-ситуаційного підходу до неї.

Цей підхід є методологічною основою діагностичної діяльності й забезпечує умови для самоорганізації студентів у процесі діагностування, можливість адаптувати методику діагностики до практичних процедурно-діагностичних ситуацій, у яких їм доводиться працювати, користуватися діагностичною інформацією у виборі відповідних методів, прийомів і засобів під час діагностування; розглядати її як основу постійного професійного розвитку, саморозвитку, здатності до нових ідей і вищих перспектив.

Діагностування зумовлює необхідність опанування інтерактивними техніками. Використання цих технік і діагностичного інструментарію забезпечує важливі характеристики зібраних даних: доцільність їх для досягнення цілі й завдань діагностичної діяльності; об'єктивність і практичність результатів. Необхідність використання інтерактивних технік відмічають багато дослідників. Так, І. Дичківська стверджує, що різноманітні технології перспективні, тому що активізують позицію студентів відповідно до власних можливостей: знань, умінь, способів мислення, що позитивно впли-

ває на розвиток інформаційних, аналітичних і комунікативних навичок, формування індивідуального стилю діяльності кожного студента (Дичківська, 2004).

Інструментом діагностичних технологій є інтерактивні техніки, які виконують різні функції та впливають на продуктивність підготовки до діагностичної діяльності, стимулюють і закріплюють активну позицію майбутніх педагогів. Так, організаційно-підготовчі техніки пов'язані з *вибором місця занять*, тому що їх використання потребує таких умов, де б усі студенти могли активно взаємодіяти, спілкуватися між собою. Під час спілкування позитивну функцію виконують «бейджики», на яких указується ім'я учасників занять, що дає можливість вільно співпрацювати між собою. *Вивчення очікувань* дає змогу виявити особливості учасників семінару чи тренінгу, їхні мотиви, установки, бажання, коли викладач просить відповісти на такі запитання: Чому вони цікавляться діагностичною діяльністю?; Який досвід вони хочуть набути?; З яким настроєм вони прийшли на заняття?; Як почувають себе та який їхній емоційний стан? Ці техніки створюють умови для використання механізму рефлексії для усвідомлення власних намірів студентами, над якими вони, можливо, і не замислювалися; дають змогу створити психологічний портрет. Вони дають можливість отримати інформацію про емоційний настрій, який досить різноманітний («відчуваю себе гарно»; «відчуваю себе нормально»; «відчуваю себе тривожно»). Зібрана таким чином інформація дає змогу викладачу скорегувати власні дії з урахуванням потреб студентів, виявити, який діагностичний інструментарій необхідно використати для досягнення запланованих завдань.

Не менш значущою є *техніка спільного розроблення студентами правил групової роботи*, що забезпечує умови для взаємодії, спілкування та співпраці під час виконання діагностичних завдань. Функція техніки «*криголамів*» передбачає зняття напруження, відчуження, згасання інтелектуальної й емоційної активності впродовж усього заняття. Її основна функція – у створенні сприятливої психологічної атмосфери на занятті. Техніка *замовлення робочих листків* із групи змістовно-смыслових інтерактивних технік спрямована на виконання завдань, що орієнтовані на включення механізмів рефлексії стосовно індивідуально-психологічних особливостей студентів (наприклад, продовжить незакінчене речення: «Я бажаю активно діяти, тому що ...»; «Понад усе я бажаю виявити власні можливості, тому що ...»; «Одна мета з моїх власних бажань, як досягнути ...» тощо). «*Мозковий штурм*» генерує ідеї, які можуть виникати в діагностичній діяльності. Під час використання цієї техніки студентам необхідно дотримуватися правил: під час ана-

лізу явища, характеристики суб'єкта називати більш важливі якості; не оцінювати названі ідеї, а лише називати їх; не соромитися зазначати незвичайні ідеї. «Рольова гра» як діагностична техніка – це набір ролей, які регламентують діагностичні дії, поведінку студентів у ході діагностичного процесу. В основу цієї техніки покладена реальна подієво-рольова ситуація діагностичної спрямованості. Інтерактивні техніки ознайомлюють майбутніх педагогів із механізмом діагностичної діяльності, який розкриває індивідуальність студента й забезпечує йому умови до самопізнання власних можливостей і самооцінки власних досягнень у професійному становленні.

Значущість систематичної підготовки до діагностичної діяльності підтверджують інші дослідники. Так, Ю. Шапран відмічає, що прояв негативних поведінкових реакцій характеризується відсутністю спроможності до самореалізації в професійній діяльності; невдоволеністю процесом і результатами власної педагогічної діяльності; задоволеності раніше отриманими результатами; пасивністю, апатією; відсутністю чітких планів на майбутнє в професійній діяльності; налаштованістю на професійну байдужість (Шапран, 2015).

Ми виходили з того, що для збагачення діагностичного потенціалу студентів необхідно використання інтерактивних технік у професійній підготовці, оновлення її змісту курсами щодо опановування методикою їх раціонального використання в освітньому процесі. Тому в програму дослідного навчання включено практикум «Інтерактивні техніки як важливий ресурс професійного зростання особистості». Цей практикум передбачав розв'язання завдань: формування в студентів позитивного настрою до діагностичної діяльності; створення умов для використання інтерактивних технік в освітньому процесі; розкриття їх можливостей у розвитку творчого потенціалу та стимулювання майбутніх педагогів до використання діагностичного інструментарію з метою власного професійного зростання. Розв'язування цих завдань реалізовувалося через різну тематику занять («Ознайомлення з інтерактивними техніками, діагностичним інструментарієм, їх функціями в діагностичній діяльності»; «Круглий стіл» за проблемами: «Інтерактивні техніки та продуктивність професійного зростання особистості», «Педагогічна діагностика й продуктивність професійного зростання майбутніх педагогів»; «Панорама презентацій «криголам» в діагностичній практиці»; «Методика використання інтерактивної техніки в освітньому процесі». Програма дослідної роботи передбачала реалізацію професійної підготовки як процесу цілеспрямованої зміни особистості під впливом діагностичних дій викладача й активної позиції студентів, спрямованих на опановування

методикою використання інтерактивної техніки й методичного супроводження, що є основою формування готовності студентів до діагностичної діяльності.

Отримані дані формувального експерименту дали змогу дійти висновку, що використання розробленої дослідної програми підготовки студентів до діагностичної діяльності забезпечує позитивну динаміку рівня готовності їх до діагностичних видів діяльності. Підтверджено, що ефективність професійної підготовки студентів до діагностичної діяльності досягається лише за дотримання сукупності умов: наявності сприятливої психологічної атмосфери, взаємодії викладача і студентів, демократичного характеру їх спілкування, своєчасного психолого-педагогічного супроводу й методичного оснащення діагностичного процесу.

Позитивна динаміка рівнів готовності студентів до діагностичної діяльності забезпечується вмільми діями викладача, які спрямовані на організацію діагностичної діяльності студентів, реалізацію суб'єкт-суб'єктних стосунків зі студентами з використанням інтерактивної техніки, що слугує базою набуття студентами практичного досвіду діагностування.

Висновки й перспективи подальших наукових розвідок. Унаслідок узагальнення результатів дослідження можна стверджувати, що ефективність професійної підготовки майбутніх педагогів до діагностичної діяльності суттєво підвищується шляхом використання інтерактивної техніки, розроблення її функцій і методичних засад реалізації в практиці закладу вищої освіти в спеціально створених педагогічних умовах.

Проведене дослідження не вичерпує всієї різноманітності питань, що пов'язані із системою професійної підготовки майбутніх педагогів до діагностичної діяльності. Подальші наукові розвідки потребують оновлення змісту навчальних дисциплін з орієнтацією на використання інтерактивної техніки й діагностичного інструментарію, засобів активізації діагностичних дій і набуття практичного досвіду майбутніми педагогами у сфері розв'язування діагностичних проблем відповідно до нових парадигм вищої освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Київ : Академвидав, 2004. 325 с.
2. Малигіна М.П. Використання інтерактивних технік у західній практиці підготовки менеджерів та персоналу організації до ефективної управлінської взаємодії. *Вісник Національного технічного університету*, 2002. № 1 (4). С. 75–82
3. Мартиненко С.М. Основи діагностичної діяльності вчителя початкової школи : навчально-методичний посібник. Київ : Сім кольорів, 2010. 262 с.

4. Шапран Ю. Диагностика професійної компетентності студентів педагогічного університету методом аналізу поведінкових індикаторів. *Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки»*. Черкаси, 2015. С. 141–148.

5. Austin, Vance L. Effective Behaviors Employed by Successful Teachers of Students with Learning and Emotional Challenges. *Paving the Pathway for Educational Success: Effective Classroom Strategies for Students with Learning Disabilities*. 2018. 109 p.

6. Clement, Mary C. What Successful Teachers Do: A Dozen Things to Ensure Student Learning. Rowman & Littlefield, 2019.

7. Moral and psychological readiness for pedagogical activities – the result of the strategy of student centrism of the university educational process / L.V. Kondrashova et al. *Revista on line de Política e Gestão Educacional, Araraquara*. 2022. V. 26. № esp. 1. P. 1–14.

8. Ripley, Dale. The Successful Teacher's Survival Kit: 83 Simple Things that Successful Teachers Do to Thrive in the Classroom. Rowman & Littlefield, 2018.

REFERENCES

1. Dychkivs'ka I.M. (2004). *Innovatsiyni pedahohichni tekhnolohiyi* [Innovative pedagogical technologies]. Kyiv: Akademvydav [in Ukrainian].

2. Malyhina M.P. (2002) *Vykorystannya interaktyvnykh tekhnik u zakhidnoyi praktytsi pidhotovky menedzheriv ta personalu orhanizatsiyi do efektyvnoyi upravlyns'koyi vzayemodiyi* [The use of interactive techniques in Western practice of training managers and organizational personnel for effective management interaction]. *Visnyk Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy*, 1(4) p. 75–82 [in Ukrainian].

3. Martynenko S.M. (2010). *Osnovy diahnostychnoyi diyal'nosti vchytelya pochatkovoyi shkoly* [Fundamentals of diagnostic activities of a primary school teacher]. Kyiv: Sim kol'oriv [in Ukrainian].

4. Shapran, Vu. (2015). *Diahnostika profesiinoi kompetentnosti studentiv pedahohichnoho universytetu metodom analyzy povedikovykh indykatoriv* [Diagnostics of professional competence of students of a pedagogical university using the method of analyzing behavioral indicators]. *Visnyk Cherkas'koho universytetu. Pedahohichni nauky*. Cherkasy. p. 141–148 [in Ukrainian].

5. Austin, Vance L. (2018). *Effective Behaviors Employed by Successful Teachers of Students with Learning and Emotional Challenges. Paving the Pathway for Educational Success: Effective Classroom Strategies for Students with Learning Disabilities* [in English].

6. Clement, Mary C. (2018). *What Successful Teachers Do: A Dozen Things to Ensure Student Learning*. Rowman & Littlefield [in English].

7. Kondrashova L.V., Chuvasova N.O., Kondrashov M.M., Chuvasov M.O., Kondrashova K.G., Voronenko O.V. (2020). Moral and psychological readiness for pedagogical activities – the result of the strategy of student centrism of the university educational process. *Revista on line de Política e Gestão Educacional, Araraquara*. v. 26, n. esp. 1, p. 1–14 [in English].

8. Ripley, Dale. (2018). *The Successful Teacher's Survival Kit: 83 Simple Things that Successful Teachers Do to Thrive in the Classroom*. Rowman & Littlefield [in English].

Стаття надійшла до редакції 28.01.2025.

The article was received 28 January 2025.